ПЛОВДИВСКИ УНИВЕРСИТЕТ „ПАИСИЙ ХИЛЕНДАРСКИ“ – БЪЛГАРИЯ
НАУЧНИ ТРУДОВЕ, ТОМ 63, КН. 1, СБ. Б, 2025 – ФИЛОЛОГИЯ,
PAISII HILENDARSKI UNIVERSITY OF PLOVDIV – BULGARIA
RESEARCH PAPERS, VOL. 63, BOOK 1, PART B, 2025 – LANGUAGES AND LITERATURE

DOI 10.69085/ntf2026b112

МУЗИКАЛНИЯТ КУЛТУРЕН КОД КАТО ЛИНГВОКУЛТУРЕН ФЕНОМЕН (ВЪРХУ МАТЕРИАЛ ОТ РУСКИЯ ЕЗИК)[1]

Анастасия Кехайова
Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“

THE MUSICAL CULTURAL CODE AS A LINGUOCULTURAL PHENOMENON (BASE ON MATERIAL FROM RUSSIAN LANGUAGE)

Anastasia Kehayova
Paisii Hilendarski University of Plovdiv

anastasia.kehayova@uni-plovdiv.bg

The report explores the relationship between language and music in the context of linguocultural studies and through the topic of cultural codes. The main hypothesis is that the language-music interaction generates a specific linguocultural segment in the codification of culture, related to music and called musical linguocultural code. The report demonstrates examples of linguistic explication of the musical linguocultural code in Russian language within the framework of figurative vocabulary. The main indicated fields of verbalization are metaphors, phraseological units and linguocultural emblems with most of them containing a component of the lexical-semantic field “music”.

Key words: language, music, linguocultural code

Настоящият доклад е един от първите опити за осветяване на проблематиката на бъдещо съпоставително дисертационно изследване на тема „Музикалният културен код в руския и английския език“.

[1] Това изследване е финансирано от Европейския съюз – NextGenerationEU, чрез Националния план за възстановяване и устойчиво развитие на Република България, проект ДУЕКОС BG-RRP-2.004-0001-C01 (ДУЕКОС D24-FlF-005).

Актуалността на зададената тема е предопределена от възникването на антропоцентричната парадигма в края на XX век, провокирала развитието на глобален интердисциплинарен подход към изследването на научните феномени. Лингвокултурологията като продукт на тази парадигма е основана върху идеята за неразривната връзка между *език* и *култура*. Избраната от нас проблематика е фрагмент от лингвокултурогичните изследвания върху културните кодове през темата за взаимодействието *език – музика.*

Сред целите на настоящата разработка са да открои основните научноизследователски разбирания за понятията *културен код и лингвокултурен код* и да анализира вербалния потенциал на връзката *език – музика*, като очертае обща рамка за експликацията му в руския език.

Според работната ни хипотеза взаимодействието *език – музика* резултира в партньорство, което е част от дадена културна семиосфера. То се вербализира в рамките на културни реалии, свързани с музикалното изкуство, и чрез семантичната реализация на компонентите от лексикално-семантичното поле „музика“ в условия на метафоричен или емблематичен контекст. Получените езикови корпуси от образна лексика генерират специфичен лингвокултурен сегмент в кодификацията на културата, свързан с музиката и условно наречен от нас *музикален културен код*.

С проблематиката конкретно на културните и лингвокултурните кодове в езика се занимават учени като Виктория Красних, Валентина Маслова, Марина Пименова, Владимир Воробьов, Дмитрий Гудков, Владимир Савицки и др.

Терминът „код“, първоначално част от научно-техническия дискурс, сега се употребява широко в хуманитарните науки. Лингвокултуролозите посочват, че всеки сетивен аспект на съществуването може да служи като културен код: природни феномени, флора, фауна и човешки творения (оръдия на труда, жилища, домакински прибори, дрехи, оръжия и др.). Всичко това са „езици“, чрез които хората общуват помежду си[2] (Савицки, Гашимов 2005: 19; Маслова, Пименова 2018: 21).

В съвременната лингвокултурология има различни определения за термина „културен код“. Според един от най-значимите теоретици по проблематиката В. Красних:

[2] Всички преводи тук и по-долу са наши – А. К.

> Кодът на културата се разбира като „мрежа“, която културата „хвърля“ върху заобикалящия свят – тя го разчленява, категоризира, структурира и оценява. Културните кодове са свързани с най-древните архетипни представи на човека. Всъщност именно културните кодове „кодират“ тези представи.
>
> (Красних 2002: 232)

Тъй като езикът осигурява знаковата система за „кодиране“ на културните смисли, лингвокултурологичните изследвания се фокусират върху словесната обвивка на културните кодове:

> Културните кодове, когато бъдат вербализирани, се трансформират в лингвокултурни кодове, които функционират в речевата комуникация и са вербално въплъщение на културните кодове. Например можем да се поклоним на някого в знак на благодарност, но можем и да кажем „Нисък поклон!“ със същата цел. Така невербалният знак на социалната символика се заменя с неговия вербален еквивалент.
>
> (Савицки 2016: 57)

На това основание ще приемем понятията *музикален културен код* и *музикален лингвокултурен код* за синонимни в рамките на настоящата разработка.

Шестте базови типа културни кодове са въведени от Виктория Красних: соматичен (телесен), пространствен, времеви, предметен, биоморфен и духовен (Красних 2001: 6). Според изследователката тези кодове „…задават и предопределят метрически еталонната сфера, която участва в структурирането и оценката на материалния свят“ (Красних 2001: 19).

Тази класификация служи като основополагаща отправна точка в развитието на понятието и е една от най-разпространените, но съществуват и други. Списъкът на културните кодове непрекъснато се обогатява: числов, ландшафтен, архитектурен, гастрономически, цветови и др.

В. Маслова и М. Пименова отличават кодовете според тематичната принадлежност на ключовата лексема на определен езиков израз: **космогоничен**[3] (*космическая бездна*); **соматичен** (*у подножия горы*); **пространствен** (*ходить налево «гулять»*); **количествен** (*есть/работать за семерых*); **предметен** (*гвоздь программы*); **архитектурен** (*храм науки*); **обонятелен** (*дохнуло страхом*); **костюмен** (*засучив рукава, родиться в рубашке*); **геометричен** (*сделать круглые глаза; круглый отличник*) (Маслова, Пименова 2018: 71). Предложената класифи-

[3] Удебеляването на шрифта тук и по-долу е наше – А. К.

кация ние използваме като отправна точка за компилиране на тематичен езиков материал, позволяващ открояване на музикален сред лингвокултурните кодове.

Конкретно музикален лингвокултурен код в езика М. Пименова открива в рамките на културния модел на метафорите (Маслова, Пименова 2018: 37 – 38). М. Пименова посочва компонент от лексикално-семантичното поле „музика“ като част от асоциативен комплекс на метафорично преосмисляне: музыка → соматическое явление = метафора: *струны сердца* (Маслова, Пименова 2018: 35). Към този пример ние бихме добавили и следните примери за метафорични изрази с компоненти от тематичното поле във фокуса на вниманието ни: ***струны души*** *(„струна“ – перен.; чего или какая. Особенность, сторона человеческой натуры, свойство характера.)*; ***музыка речи*** *(„музыка“ – перен. Гармоническое, приятное для слуха звучание чего-л.);* ***тянуть волынку*** *(„волынка“ – прост. Намеренное затягивание какого-л. дела, медлительность в работе.);* ***устроить/закатить концерт*** *(„концерт“ – неодобр. О проявлении недовольства, выливающемся в скандал или истерику.);* ***говорить без прелюдий*** *(„прелюдия“ – чего или к чему. Введение, начало, предвестие чего-л.);* ***заключительный аккорд*** *(действие, явление, событие и т. п., которыми что-л. завершается, заканчивается);* ***тревожная нота*** *(„нота“ – чего или какая. Тон, интонация, оттенок речи, в которых проявляется какое-л. чувство, отношение говорящего к предмету или теме разговора.);* ***дурной тон (невоспитанность)*** *(„тон“ – характер, стиль поведения, жизни);* ***(сто раз) петь об этом*** *(„петь“ – разг. Долго и много говорить, твердить о чём-л.)* и др. По силата на когнитивната научна парадигма смятаме, че елементи от лексикално-семантичното поле „музика“ са градивен компонент на концептуални метафори[4]. Този аспект от изследването ни ще бъде разгледан по-подробно в отделна разработка.

Друго поле за вербализация на музикалния лингвокултурен код според нашето виждане са фразеологизмите[5].

Лингвокултурологичният подход към изследването на особеностите на културната семантика на фразеологизмите е свързан с руската фразеологична школа. Според В. Н. Телия, към чието мнение се присъединяваме, именно лингвокултурологичният аспект при изследването на фразеологичните единици описва „синергетичната по своята същност

[4] Задълбочени концептуални изследвания може да откриете в работите на Ю. Чакърова (Чакърова 2007, 2013).

[5] В работата разглеждаме понятието „фразеологизъм“ в широк смисъл по примера на Н. М. Шанский (Шанский 1996: 35 – 36).

корелация между „езика“ на културата и семантиката на фразеологизмите“ (Телия, ред. 2004: 19). Действително несвободните словосъчетания със свойствената си метафоричност и висока възпроизводимост предоставят продуктивна основа за взаимодействие между езика и културата и респективно – за активиране на лингвокултурологичния изследователски инструментариум с аналитична цел. „Само чрез данните, получени посредством този метод, можем да говорим за фразеологията като за най-културоносния компонент на езика в действие“ (пак там).

Комплементарна е тезата на М. Л. Ковшова, която откроява неразривната връзка между лингвокултурните кодове и фразеологията:

> Тълкуването на [компонентите на фразеологизма] като културни знаци е обусловено от тяхната културна значимост в даден тематичен код на културата, където съответните думи разкриват своя културен смисъл.
>
> (Ковшова 2016: 174 – 175)

Б. Тенчев, от своя страна с основание разглежда фразеологията като проводник на асоциации и национални особености:

> Националната специфика особено се проявява във фразеологизмите, тъй като в тях се съхраняват културно значима информация, национално-културен опит и традиции. […] [Фразеологизмите] винаги предизвикват асоциации.
>
> (Тенчева 2012: 450)

По-голямата част от ексцерпирания дотук материал по темата обхваща именно фразеологизми от словника на тематични и фразеологични речници. Към момента са открити над 100 фразеологични единици, групирани според съответния компонент от лексикално-семантичното поле и броя. Последващият ни коментар върху езиковия корпус ще бъде предложен с оглед на подкрепените от нас тези и с цел да очертае приблизителен лингвистичен контур на музикалния лингвокултурен код в руския език.

Таблица 1. *Брой на фразеологични единици с компонент от лексикално-семантичното поле „музика“*

Брой / ***Групи***	***>10***	***5 – 10***	***1 – 5***	***0***
Музикални елементи	петь песня		тон нота аккорд темп звук такт прелюдия	диапазон мелодия октава высота
Музикални жанрове			опера	джаз
Музикални форми			концерт	хор оркестр группа
Музикални инстру-менти и средства	труба	колокол дудка струна	играть скрипка гармоника бубен арфа барабан во-лынка балалайка баян тарелка кимвал шарманка пластинка	рожок смычок лютня клавиша палка
Музикални изпълни-тели			барабанщик	скрипач трубач волынщик

Сред примерите с компонентите, образуващи най-голям брой фразеологични единици от избраното лексикално-семантичното поле, установяваме следните модели за метафорично преосмисляне:

1) *Музыка*: ◊[6] *гроб с музыкой Прост. Экспрес. То, что связано с большими неприятностями, трудностями.* ◊ *другая (иная) музыка Разг. Экспрес. 1. Совсем не то; нечто особое. 2. Совсем иначе (вышло, пошло, пойдёт и т. п. что-либо).*

2) Песня: ◊ *всё та же (эта же) песня Разг. Пренебр. То, о чём часто говорится, повторяется, что давно известно.* ◊ *длинная песня Разг. Ирон. Это не скоро может быть сделано, выполнено, придётся еще ждать да ждать.* ◊ *другая песня Прост. Экспрес. Об изменении в делах, порядках, положении.* ◊ *песня спета Разг. Экспрес. Наступил конец (активной, полноценной) жизни, преуспевания кого-либо.* ◊ *заводить/завести песню Прост. Экспрес. Начинать долгий разговор о том, что уже сказано.* ◊ *ладить одну и ту же песню Прост. Пренебр. Повторять одно и то же; говорить об одном и том же.* ◊ *одна песня у кого. Прост. Пренебр. Кто-либо постоянно повторяет одно и то же.* ◊ *певать ту же песню Прост. Пренебр. Повторять то, что уже говорилось.*

3) Струна, скрипка: ◊ *слабая струнка (струна) кого, чья. Разг. Ирон. Наиболее уязвимая сторона характера, на которую легче можно воздействовать.* ◊ *Первая скрипка – О человеке, которому принадлежит в чём-либо ведущая роль.*

4) Нота: ◊ *Как по нотам – четко, легко;* ◊ *Фальшивая нота – о чём-то неискреннем или негармоничном.*

5) Тон: ◊ *в тон 1. Созвучно чему-либо. 2. Разг. В той же манере; таким же образом (отвечать, реагировать на что-либо и т. п.). 3. Соответствуя тому же цвету или его оттенку.* ◊ *задавать/задать тон Разг. 1. Начиная что-либо в определённом направлении;* ◊ *под тон чему. Устар. В стиле, манере чего-либо* ◊ *попадать/попасть в тон кому. Говорить или поступать соответственно настроению, взглядам кого-либо.)*

6) Пластинка: ◊ *заводить/завести пластинку Прост. Презр. Многократно возобновлять один и тот же разговор.* ◊ *переменить пластинку Прост. Пренебр. Изменить тему разговора.* ◊ *сменить пластинку Нов. Прост. Ирон. Переменить тему разговора, заговорить о чём-либо другом. Часто употребляется как просьба, приказание прекратить докучный или неприятный разговор.*

7) Труба, колокол: ◊ *трубить в трубу – распространять какие-либо слухи, известия, сплетни о ком-либо или о чём-либо.;* ◊ *вылетать*

[6] В руската лексикографска практика с този знак е прието да се означават фразеологичните единици.

в трубу Разг. Экспрес. Совершенно разориться на каком-нибудь неудачном деле, предприятии, в результате проигрыша.; ◊ нетолчёная труба кого. Устар. Экспрес. Очень много, огромное количество.; ◊ хоть в трубу (в трубы) труби Разг. Экспрес. Как угодно кричи, шуми (это не помешает). ◊ бить во все колокола Разг. Экспрес. Бить / забить / ударять / ударить во все колокола – поднимать тревогу. ◊ звонить в колокола Прост. Экспрес. – всем, повсюду объявлять о чем-л.; шумно обсуждать какую-л. новость, известие. ◊ лить колокола Устар. Ирон. Врать, распускать сплетни, лживые слухи. Лить колокола – врать, распускать небылицы, сплетни, пустую молву; пустословить.

Корпусът от примери с по-продуктивните сред компонентите показва, че при двойките „музыка“ и „песня“, „песня“ и „пластинка“ в руското съзнание се наблюдава известна „асоциативна синонимност“, свързана съответно с: „обстоятелство, положение“ при първата двойка и „разговор или тема на разговор“ при втората. „Струна“ и „цигулка“ се асоциират с човешка характеристика, нотите се оприличават на „яснота, прецизност, хармония“, тонът е „маниер, начин“. „Труба“ и „колокол“ съвсем естествено символизират увеличаване на амплитудата.

Смятаме за производителен и метафоричния контекст, осигурен от музикалните културни реалии в лицето на лингвокултурната емблематика[7]. За разлика от разгледания дотук корпус от примери лингвокултурните емблеми (имена, текстове, изрази и ситуации) не съдържат компонент от лексикално-семантичното поле „музика“. Те в условия на нулева „музикална“ лексема сами по себе си представляват културна реалия, неизменно свързана с музикалното изкуство, което ги определя като един от фундаментите на вербална експликация на музикалния лингвокултурен код.

[7] В работата разглеждаме прецедентиката като лингвокултурна емблематика по примера на Н. Чернева (Чернева 2024: 11 – 16).

Таблица. 2. *Лингвокултурни емблеми на музикалния лингвокултурен код*[8].

Примери, употреба / Видове емблеми	**Пример**	**Употреба в речта**
Емблематични имена	**Высо́цкий**	Във фразеологични единици като: петь под Высоцкого; голос, как у Высоцкого (о сильном хриповатом голосе).
Емблематични текстове	„Две гита́ры, зазвене́в…“ (градски романс по текст на Аполлон А. Григориев)	Текстът на романса е познат на мнозина, а редовете „Эх, раз, ещё раз, ещё много, много раз!“ са се превърнали в крилата фраза.
	„Дубѝнушка“ (старинна руска песен по текст на Василий И. Богданов)	Свързва се с крилатата фраза „Эх, дубинушка, ухнем!“
Емблематични изрази	**„Эх, раз, ещё раз, ещё много, много раз!“** **„Эх, дубинушка, ухнем!“**	За руснаците този израз има тъжна конотация и се използва като универсално разбираем израз за повторяемостта на определени събития или ситуации в живота на човек или общество. Крилатата фраза „Эх, дубѝнушка, у́хнем!“ се използва в съвременната реч в ситуации, когато се изискват съвместни физически усилия, например за носене или преместване на тежки предмети.
Емблематични ситуации	**Могучая кучка**[9] (название на група имена емблеми на руски композитори)	В съвременната руска реч „могучая кучка“ („могъща петорка“) може да се използва за описание на малка група сплотени хора със сходни интереси, както и ситуация на единомислие.

[8] Посочените примери са илюстративни и не изчерпват корпуса.

[9] „Могъщата петорка“ (*„Могучая кучка“)* е творческо обединение на руски композитори, създадено в Санкт Петербург в края на 1850-те и началото на 1860-те години.

„Музикалните“ лингвокултурни емблеми (имена, изрази, текстове и ситуации) с присъщата си дифузност и симетрична функционалност могат да проникват от един вид в друг. Те могат да бъдат мотивираща основа за създаване на фразеологични единици (◊ *петь под Высоцкого*). На второ място, наблюдаваме, че крилати изрази от текстове на емблематични за руската култура песни като носители на културни препратки се превръщат и в емблематични изрази. Сред основните лингвистични фактори, обуславящи преминаването на микрофрагменти от музикално-вербалните произведения на изкуството в разреда на крилатите единици, е обобщаващата им функция (Каменев 2012: 94). „Музикалните“ крилати единици (емблематични изрази) в руския език наброяват около 1200, анализирани са подробно и са ексцерпирани от жанрове като опера, романси, народни, революционни, съветски, бардовски и други песни (Каменев 2012: 55 – 66). За целите на настоящата разработка ще подчертаем неотменната роля на цитираните музикално-вербални жанрове, някои от които – типични за руската историческа действителност, във формирането на лингвистичния облик и екстралингвистичните послания на музикалния лингвокултурен код в руския език.

Без да претендираме за изчерпателност на представената картотека, компилирана от лексикографски източници, въз основа на разглеждания материал предлагаме следните заключения:

1) Музикалният културен код е специфичен сегмент в кодификацията на културата с вербална експликация, която го превръща в лингвокултурен код.

2) Музикалният лингвокултурен код се вербализира чрез полета от тематична образна лексика с културна натовареност: метафори, фразеологизми и лингвокултурни емблеми. Най-широко представителство от езикови единици откриваме при емблематичните изрази с произход знаково руско музикално произведение, на второ място следват фразеологичните единици с компонент от лексикално-семантичното поле „музика“ и най-малобройни са метафорите.

3) Откриват се примери за системни отношения между фразеологичните единици с различен компонент от лексикално-семантичното поле „музика“ *(иная/другая музыка = другая песня = ария из другой оперы; заводить/завести песню = заводить/завести пластинку = завести шарманку).*

Литература

Каменев 2012: Каменев, К. В. *Крылатые единицы, восходящие к синтетическим жанрам искусства, в современном русском и английском языке.* [Kamenev, K. V. Krylatye edinitsy, voshodyashhie k sinteticheskim zhanram iskusstva, v sovremennom russkom i angliyskom yazyke.] Магнитогорск, 2012.

Ковшова 2016: Ковшова, М. Л. *Лингвокультурологический метод во фразеологии: коды культуры.* [Kovshova, M. L. Lingvokul'turogicheskij metod vo frazeologii: kody kul'tury.] Москва: Либроком, 2016.

Красних, Изотов, ред. 2001: Красных, В. В. Коды и эталоны культуры (приглашение к разговору). [Krasnyh, V. V. Kody i etalony kul'tury (priglashenie k razgovoru.] // *Язык, сознание, коммуникация: Сборник статей.* Москва: МАКС Пресс, 2001, № 19, 5 – 19.

Красних 2002: Красных, В. В. *Этнопсихолингвистика и лингвокультурология. Лекционный курс.* [Krasnyh, V. V. Etnopsiholingvistika i lingvokul'turologiya. Lektsionnyj kurs.] Москва: Гнозис, 2002.

Маслова, Пименова, 2018: Маслова, В. А., Пименова, М. В. *Коды лингвокультуры: учеб. пособие*. [Maslova, V. A., Pimenova, M. V. Kody lingvokul'tury: ucheb. posobie.] Москва: Флинта: Наука, 2018.

Савицки 2016: Савицкий, В. М. Лингвокультурные коды: к обоснованию понятия. [Savitskij, V. M. Lingvokul'turnye kody: k obosnovaniyu ponyatiya.] // *Вестник МГОУ. Серия Лингвистика.* Москва, 2016, № 2, 55 – 62. <https://www.linguamgou.ru/jour/article/view/544> (05.01.2026).

Савицки, Гашимов 2005: Савицкий, В. М., Гашимов, Э. А. *Лингвокультурный код (состав и функционирование).* [Savitskij, V. M., Gashimov, E. A. Lingvokul'turnyj kod (sostav i funktsionirovanie).] Москва: Моск. гор. пед. ун-та, 2005.

Телия, ред. 2004: Телия, В. Н. Культурно-языковая компетенция: её высокая вероятность и глубокая сокровенность в единицах фразеологического состава языка. [Teliya, V. N. Kul'turno-yazykovaya kompetentsiya: ee vysokaya veroyatnost' i glubokaya sokrovennost' v edinitsah frazeologicheskogo sostava yazyka.] // *Культурные слои во фразеологизмах и в дискурсивных практиках*. Москва: Языки славянской культуры, 2004, 19 – 30.

Тенчева 2012: Тенчева, Б. К вопросу о фразеологических единицах в рекламных текстах как о лингвокультурном феномене. [Tencheva,

B. K voprosu o frazeologicheskih edinitsah v reklamnyh tekstah kak o lingvokul'turnom fenomene.] // *Slovo. Tekst. Czas XI. Frazeologia slowianska w aspekcie onomazjologicznym, lingwokulturologicznym i frazeograficznym.* Szczecin – Greifswald: Zapol, 2012, 449 – 456.

Чакърова 2007: Чакърова, Ю. Загадки времени в болгарской и русской концептосфере. [Chakarova, Yu. Zagadki vremeni v bolgarskoj i russkoj kontseptosfere.] // *Инновации в исследованиях русского языка, литературы и культуры.* Пловдив: Университетско издателство „Паисий Хилендарски", 2007, 98 – 105.

Чакърова 2013: Чакърова, Ю. Концептуалното пространство на щастието в българския, руския и английския език. [Chakarova, Yu. Kontseptualnoto prostranstvo na shtastieto v balgarskiya, ruskiya i angliyskiya ezik.] // *Славистика IV*, Пловдив: Университетско издателство „Паисий Хилендарски", 2013, 206 – 220.

Чернева 2024: Чернева, Н. Прецедентиката като лингвокултурна емблематика. [Cherneva, N. Pretsedentikata kato lingvokulturna emblematika.] // *Лингвокултурна емблематика: проекции и интерпретации (сборник научни статии),* Пловдив: Пловдивско университетско издателство, 2024, 9 – 21.

Шански 1996: Шанский, Н. М. *Фразеология современного русского языка.* [Shanskij, N. M. Frazeologiya sovremennogo russkogo yazyka.] Санкт-Петербург: Специальная литература, 1996.

ИЗТОЧНИЦИ НА ЕКСПЕРПИРАНИТЕ ПРИМЕРИ:

Евгеньева, ред. 1999: Евгениева, А. П. *Словарь русского языка.* [Evgen'eva A. P. Slovar' russkogo yazyka.] Под ред. А. П. Евгеньевой. 4-е изд., стер. Москва: Рус. яз., Полиграфресурсы. <https://udarenieru.ru/index.php?dictionary=on> (05.01.2026).

Кузнецов 2000: Кузнецов, С. А. *Большой толковый словарь русского языка.* [Kuznetsov, S. A. Bol'shoj tolkovyj slovar' russkogo yazyka.] Авторская редакция, 2000. <https://udarenieru.ru/index.php?dictionary=on> (05.01.2026).

Прохоров 2007: Прохоров, Ю. Е. *Россия. Большой лингвострановедческий словарь***.** [Prohorov, Yu. E. Rossia. Bol'shoj lingvostranovedcheskij slovar'.] Род общ. ред. Ю. Е. Прохорова. Москва: АСТ-ПРЕСС КНИГА, 2007. <https://ls.pushkininstitute.ru/lsslovar/?title> (05.01.2026).

Рот 1961: Рот, Е. Х., Бабов, К., Въргулев, А. *Тематичен руско-български речник*. [Rot, E. H., Babov, K., Vargulev, A. Tematichen rusko-

balgarski rechnik.] Род редакцията на Е. Х. Рот, К. Бабов, А. Вургулев. София: Народна просвета, 1961.

Фьодоров 2008: Фёдоров, А. И. *Фразеологический словарь русского литературного языка.* [Fedorov, A. I. Frazeologicheskij slovar' russkogo literaturnogo yazyka.] 3-е изд., испр. Москва: Астрель, 2008.